

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**
Кафедра фізичної географії та геоecології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
з навчальної роботи

«25» серпня 2026 року

**ПРОГРАМА
АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

«25» серпня 2026 р.

Завідувач кафедри

доц. Людмила БІЛОУС

Протокол №1 від «25» серпня 2026 р.

КИЇВ-2026

ВСТУП

Атестаційний іспит є однією з форм підсумкової атестації здобувачів освітнього рівня бакалавр освітньо-професійної програми «Геоєкологія та екосистемні послуги» галузі знань 10 – Природничі науки, спеціальності 103 – Науки про Землю.

Атестаційний іспит входить до блоку обов'язкових освітніх компонентів даної освітньої програми. Проводиться наприкінці 8-го семестру 4 року навчання.

Мета атестаційного іспиту – перевірити загальнотеоретичну і практичну підготовку випускників освітньої програми, їхню здатність розв'язувати складні наукові задачі та прикладні питання в галузі природничої географії та геоєкології.

Попередні вимоги до задачі атестаційного іспиту:

- 1) успішно опанувати навчальні дисципліни освітньо-професійної програми «Геоєкологія та екосистемні послуги», отримати практичні навички під час навчальних та виробничих практик, передбачених даною програмою;
- 2) вміти аналізувати та узагальнювати теоретичну інформацію, отримувати та формулювати висновки, чітко, лаконічно та змістовно висловлювати свою думку;
- 3) знати традиційні і сучасні методи геоєкологічних досліджень, вміти застосовувати їх у виробничій і науково-дослідницькій діяльності.

Анотація атестаційного іспиту. Кваліфікаційний іспит є формою контролю і оцінювання досягнень результатів навчання здобувачами вищої освіти.

Програма кваліфікаційного іспиту для здобувачів освітнього рівня бакалавр спеціальності 103 – Науки про Землю за освітньо-професійною програмою «Геоєкологія та екосистемні послуги» розроблена на основі стандарту вищої освіти відповідної спеціальності з урахуванням основного фокусу даної освітньої програми.

Завдання (навчальні цілі). Основне завдання атестаційного іспиту – оцінити рівень підготовки і результати навчання здобувачів освітнього рівня бакалавр за освітньою програмою «Геоєкологія та екосистемні послуги».

Під час атестаційного іспиту перевіряються наступні програмні результати навчання, зокрема: збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області наук про Землю, геоєкології, маркетингу й відновлення екосистемних послуг (ПР01); використовувати інформаційні технології та моделі в області наук про Землю, геоєкології, організації екосистемних послуг (ПР04); вміти проводити польові та лабораторні геоєкологічні дослідження (ПР05); застосовувати моделі, методи і дані фізики, хімії, біології, екології, геоєкології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні природних процесів формування і розвитку геосфер (ПР07); обґрунтовувати вибір та використовувати польові та лабораторні методи для аналізу природних та антропогенних систем і об'єктів (ПР08); вміти виконувати дослідження геосфер за допомогою кількісних методів аналізу (ПР09);

впорядковувати і узагальнювати матеріали польових та лабораторних геоекологічних досліджень (ПР11); уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення, зокрема й щодо організації екосистемних послуг (ПР13).

Форма, організація і оцінювання атестаційного іспиту.

Атестаційний іспит проводиться у письмовій формі.

Умовою допуску до атестаційного іспиту є відсутність академічної заборгованості у здобувачів освіти.

Для проведення атестаційного іспиту організовується екзаменаційна комісія.

Максимальна кількість балів, яку може одержати здобувач освіти під час іспиту, становить 100 балів, мінімальна кількість балів – 60 балів, що становить 60 % від максимальної кількості балів, відведених на іспит.

Шкала відповідності

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність. Виконання всіх навчальних і контрольних завдань здійснюється з дотриманням Хартії академічної доброчесності та чинних положень Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Під час реалізації освітнього компонента дотримуються принципи академічної доброчесності, зокрема принцип нетерпимості (нульової толерантності) до будь-яких проявів її порушення, відповідно до Закону України «Про академічну доброчесність» та внутрішніх актів Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Запозичення, використання даних, ідей, текстів, зображень, цифрових матеріалів та інших результатів мають бути належно атрибутовані. Порушення академічної доброчесності розглядаються відповідно до університетських процедур.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту можуть використовуватися лише у випадках і межах, визначених завданням та чинним Положенням про використання штучного інтелекту при реалізації освітніх програм у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Здобувач освіти несе відповідальність за достовірність, коректність, оригінальність і академічну доброчесність поданого результату та, якщо це передбачено завданням або політикою Університету, зазначає факт, інструмент і мету використання ШІ. Використання ШІ під час індивідуальних контрольних заходів дозволяється лише за прямим дозволом викладача. Використання генеративного штучного інтелекту не допускається під час контрольних заходів (проміжний та підсумковий контроль).

Визнання результатів неформальної та/або інформальної освіти. Результати навчання, здобуті в неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути подані до визнання у встановленому Університетом порядку за умови їх відповідності результатам навчання цієї дисципліни та наявності підтвердних матеріалів.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУ

1. Основні геологічні та палеогеографічні події палеозойської ери на Землі.
2. Тектонічні рухи. Класифікація, причини та наслідки.
3. Денудація і акумуляція. Наслідки протікання на земній поверхні.
4. Причини утворення явища багаторічної мерзлоти та регіони його поширення у світі.
5. Проблеми походження певних форм рельєфу земної поверхні України.
6. Рельєф України як екологічний ресурс.
7. Закономірності поширення в Україні рудних корисних копалин.
8. Поширення форм рельєфу на території України та їхня приуроченість до тектонічних структур.
9. Сучасні методи дослідження атмосфери.
10. Атмосферний озон та його вплив на розподіл радіаційних потоків.
11. Географічний розподіл атмосферних опадів.
12. Роль клімату у формуванні особливостей природних комплексів на території України.
13. Глобальні проблеми атмосфери і міжнародна співпраця щодо їхнього розв'язання.
14. Водний режим річок. Фази водного режиму.
15. Світовий океан та його частини. Динаміка вод Світового океану.
16. Ґрунт – особливе утворення природи.
17. Фактори родючості ґрунту.
18. Основні типи ґрунтів та їх відповідність панівним типам рослинності та природним зонам світу.
19. Генетична класифікація ґрунтів України.
20. Аналіз відмінностей генетичних підтипів чорноземів (типового, звичайного, південного).
21. Аналіз відмінностей генетичних підтипів дерново-підзолистих ґрунтів України.
22. Аналіз екологічних ризиків зрошувального землеробства.
23. Основні причини погіршення якості ґрунтово-земельних ресурсів України та заходи боротьби з ними.
24. Біосфера як середовище життя.
25. Сутність та фази фрагментації рослинного покриву.
26. Розкрити зміст понять: рослинний світ, рослинність та флора.
27. Розкрити зміст понять: тваринний світ, тваринне населення та фауна.
28. Поняття та географія біорізноманіття.
29. Основні положення Рамкової конвенції з біорізноманіття.
30. Біогеографічне районування України, його зміст та значення.
31. Антропогенні зміни та проблеми збереження й відтворення біорізноманіття.
32. Системний підхід в природничій географії.
33. Межі та структура географічної оболонки.

34. Континуальні та дискретні межі в географічній оболонці.
35. Причини природної зональності та секторності.
36. Фізико-географічна характеристика зони широколистих лісів України.
37. Фізико-географічна характеристика зони мішаних лісів України.
38. Фізико-географічна характеристика лісостепової зони України.
39. Фізико-географічна характеристика степової зони України.
40. Фізико-географічна характеристика Українських Карпат.
41. Фізико-географічна характеристика Кримських гір.
42. Поняття про ландшафт.
43. Класифікація ландшафтів України.
44. Генезис та еволюція ландшафтів.
45. Геомасова, геогоризонта та геокомпонента структури ландшафтного комплексу.
46. Показники складності та різноманіття територіальної структури ландшафтів.
47. Зміст ландшафтно-геофізичного моніторингу довкілля.
48. Ландшафтно-геофізичний аналіз територій: завдання, зміст, значення.
49. Біосфера як глобальна екосистема: визначення, головні компоненти, специфічні риси.
50. Аналогічний підхід до вивчення особливостей поширення живої речовини біосфери та система еколого-морфологічного районування біосфери.
51. Кругообіги речовини та енергії в біосфері. Закон біогенної міграції атомів.
52. Основи вчення В. Вернадського про ноосферу.
53. Компонентний склад екосистем та ключові поняття (вид, біомаса, біопродуктивність).
54. Біотична структура екосистем.
55. Трофічні взаємодії у екосистемах.
56. Екологічні піраміди та їхні основні різновиди.
57. Виникнення екотонного ефекту.
58. Поняття екосистемних послуг та їхня класифікація.
59. Загальний поділ природних ресурсів. Класифікації природних ресурсів за різними ознаками.
60. Основи вчення про геосистеми.
61. Відмінності між поняттями геосистеми та екосистеми.
62. Фація, геотоп і екотоп: аналіз відмінностей і схожих рис.
63. Розкрити зміст понять: біоценоз, біогеоценоз, екосистема, геосистема.
64. Парагенетична ландшафтна територіальна структура.
65. Басейнова ландшафтна територіальна структура.
66. Позиційно-динамічна ландшафтна територіальна структура.
67. Біоцентрично-сітьова ландшафтна територіальна структура.
68. Геоекологічне моделювання.
69. Прогнозне геоекологічне моделювання: сутність, способи, верифікація.
70. Експертні методи геоекологічного моделювання та прогнозування.
71. Метод експертних оцінок в геоекології.

72. Управлінські природоохоронні рішення та їх різновиди.
73. Методи ГІС–аналізу для оцінки змін об’єктів та явищ у просторі та часі.
74. Екологічне законодавство і право в Україні.
75. Глобальні екологічні проблеми сучасності та причини їх виникнення.
76. Геоекологічні проблеми України.
77. Регіони України з найбільш гостротою екологічною ситуацією.
78. Глобальна енергетична криза та її екологічні наслідки.
79. Оргуська конвенція як інструмент розвитку демократії: базові положення.
80. Реалізація концепцій «зеленої економіки» і «зеленого зростання» у різних країнах світу.
81. Міжнародні угоди щодо збереження генофонду живої природи.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Байрак Г. Методи геоморфологічних досліджень: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Франка, 2018. 292 с.
2. Бортник С.Ю., Погорільчук Н.М., Ковтонюк О.В. Методи польових геоморфологічних досліджень. Вивчення рельєфу та рельєфоутворюючих відкладів: навчальний посібник. Київ, 2015. 156 с.
3. Гавриленко О.П. Екологія з основами геоекології: підручник. Riga : LAP LAMBERT Academic Publishing, 2018. 462 с.
4. Гавриленко О.П. Геоекологічне обґрунтування проектів природокористування : підручник. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 304 с.
5. Герасименко Н.П. Основи палеогеографії четвертинного періоду. К.: Обрії, 2010. 234 с.
6. Гродзинський Д.М.. Біогеографічні аспекти рослинного і тваринного світу України. Київський географічний щорічник. Вип. 1. 2002. С.7-31.
7. Гродзинський М.Д., Савицька О.В. Ландшафтознавство: Навчальний посібник. Київ: Київський університет, 2008. 320 с.
8. Гродзинський М.Д. Основи ландшафтної екології: Підручник. Київ: Либідь, 1993. 224 с.
9. Гродзинський М.Д. Ландшафтна екологія : підручник. К.: Знання, 2014. 550 с.
10. Гродзинський М.Д. Стійкість геосистем до антропогенних навантажень. К.: Лікей, 1995. 233 с.
11. Гродзинський М.Д. Пізнання ландшафту: місце і простір: Монографія: У 2-х т. Київ: РВЦ Київський університет, 2005.
12. Ґрунти України: властивості, генезис, менеджмент родючості. Навчальний посібник / За ред. В. І. Купчика. К.: Кондор, 2010. 414 с.
13. Ґрунтознавство: для студентів ННЦ “Інститут біології” / укл. О.М. Підкова. К.: ВГЛ Обрії, 2015. 70 с.
14. Ґрунтознавство: підручник / [Тихоненко Д.Г., Горін М.О., Лактіонов М.І. та ін.]; за ред. Д.Г. Тихоненка. К.: Вища освіта, 2005. 703 с.

15. Денисик Г.І., Тімець О.В. Регіональне антропогенне ландшафтознавство: Монографія. Вінниця: Едельвейс і К, 2010. 168 с.
16. Дмитрук О.Ю. Урбаністична географія. Ландшафтний підхід. Київ: РВЦ "Київський університет", 1998. 139 с.
17. Загальна гідрологія: підручник / В.К. Хільчевський, О.Г. Ободовський, В.В. Гребінь та ін. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 399 с.
18. Ковальчук І.П. Регіональний еколого-геоморфологічний аналіз. Львів: Заповіт, 1997. 438 с.
19. Кукурудза С.І. Біогеографія : Підручник. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 504 с.
20. Марисова І.В. Біогеографія. Регіональний аспект : Навч. посібник. Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. 128 с.
21. Мізерський В. Динамічна геологія (загальна геологія). Львів, 2011.
22. Мороз С.А. Історія біосфери Землі: Книга 1: Теоретико-методологічні засади пізнання. Навчальний посібник. У 2 кн. К.: Заповіт, 1996. 440 с.
23. Мороз С.А. Історія біосфери Землі: Книга 2: Геолого-палеонтологічний життєпис. Навчальний посібник. У 2 кн. К.: Заповіт, 1996. 422 с.
24. Назаренко І.І., Польчина С.М., Дмитрук Ю.М. Ґрунтознавство з основами геології: Підручник. Чернівці: Книги-XXI, 2006. 503 с.
25. Назаренко І.І., Польчина С.М., Нікорич В.А. Ґрунтознавство: Підручник. Чернівці: Книги-XXI, 2008. 400 с.
26. Наконечний Ю.І. Практикум з ґрунтознавства і географії ґрунтів. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 374 с.
27. Олійник Я.Б., Шищенко П.Г., Гавриленко О.П. Основи екології: підручник. Київ : Знання, 2012. 560 с.
28. Позняк С.П. Ґрунтознавство і географія ґрунтів : підручник. У двох частинах. Ч.2. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 286 с.
29. Проценко Г.Д. Метеорологія та кліматологія: Навч. посібник. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. 265 с.
30. Рудько Г.І., Кравчук Я.С. Інженерно-геоморфологічні дослідження території України. 2003.
31. Рельєф України: [навчальний посібник] / [Б.О Вахрушев, І.П Ковальчук, О.О Комлев та ін.] ; за заг. ред. В.В. Стецюка. К. : Видавничий дім «Слово», 2010. 688 с.
32. Самойленко В.М. Географічні інформаційні системи та технології: Підручник. К.: Ніка- Центр, 2010. 448 с.
33. Самойленко В.М. Математичне моделювання в геоекології: навчальний посібник (електронна версія). К.: ВПЦ "Київський університет", 2003. 233 с.
https://www.researchgate.net/publication/358736128_Samojlenko_VM_Matematичne_modeluvanna_v_geoeologii_Navcalnij_posibnik_elektronna_versia_-_K_VPC_Kiivskij_universitet_2003_-_233_s
34. Самойленко В.М., Діброва І.О. Природничо-географічне моделювання: Підручник. К.: Ніка-Центр, 2019. 320 с.

- http://geo.univ.kiev.ua/images/doc_file/navch_lit/Sam_Dibrova_PG_model_2019.pdf
35. Самойленко В.М., Іванок Д.В. Моделювання басейнових геосистем: монографія. К.: ДП "Прінт Сервіс", 2015. 208 с.
https://www.researchgate.net/publication/358725597_Samojlenko_VM_Ivanok_DV_Modeluvanna_basejnovih_geosistem_Monografia_K_DP_Print_Servis_2015_208_s
36. Самойленко В.М., Корогода Н.П. Регіональні та локальні екомережі: підручник. К.: "Логос", 2013. 192 с.
https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2021/06/samojlenko_eomerezhi.pdf
37. Самойленко В.М., Верес К.О. Моделювання урболандшафтних басейнових геосистем: Монографія. К.: Ніка-Центр, 2007. 296 с.
https://www.researchgate.net/publication/358735783_Samojlenko_V_M_Veres_K_O_Modeluvanna_urbolandsaftnih_basejnovih_geosistem_Monografia_2007
38. Самойленко В.М., Даценко Л.М., Діброва І.О. Проектування ГІС: підручник (англ. і укр.). К.: ДП "Прінт Сервіс", 2015. 256 с.
https://www.researchgate.net/publication/358727130_GIS_designing_Textbook_in_English_and_Ukrainian_Samoilenko_V_Datsenko_L_Dibrova_I_Kyiv_Print_Service_2015_256_p
39. Самойленко В.М., Малярєнко О.С. Моделювання регіонально-специфічної екомережі: монографія (електронна версія). К.: Ніка-Центр, 2017. CD, ISBN 978-966-521-691-9. 196 с.
https://www.researchgate.net/publication/358729428_Modeluvanna_regionalno-specificnoi_ekomerezi_Monografia_elektronna_versia_VM_Samojlenko_OS_Malarenko_-_K_Nika-Centr_2017_-_CD_ISBN_978-966-521-691-9_-_196_s_150_da
40. Самойленко В.М., Діброва І.О. Антропізація ландшафтів: підручник. К.: Ніка-Центр, 2021. 304 с.
https://www.researchgate.net/publication/358725443_Antropizacia_landsaftiv_pidrucnik_VM_Samojlenko_IO_Dibrova_K_Nika-centr_2021_304_s
41. Самойленко В.М., Діброва І.О. Імовірнісні методи в геоекології та аналізі сервісів довкілля : підручник-монографія (електронна версія). Київ: Ніка-Центр, 2025. 372 с.
<https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2025/04/samojlenko-v.m.-dibrova-i.o.-imovirnisni-metody-v-geoekologiyi.pidruchnyk-monografiya.-kyyiv-nika-czentr-2025.pdf>
42. Самойленко В.М., Діброва І.О., Іванок Д.В. Геоекологічне моделювання : монографія (електронна версія). Київ : Ніка-Центр, 2026. 296 с.
<https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2026/01/samojlenko-v.m.-dibrova-i.o.-ivanok-d.v.-geoekologichne-modelyuvannya.-monografiya.2026.pdf>
43. Сніжко С.І., Паламарчук Л.В., Затула В.І. Метеорологія: Підручник. К.: Київський університет, 2010. 592 с.
44. Стецюк В.В., Ковальчук І.П. Основи геоморфології. К. : Вища школа, 2005. 495 с.
45. Стецюк В.В., Сілецький Ю.А. Основи екологічної геоморфології. Київ : Четверта хвиля, 2000. 348 с.

46. Хільчевський В.К., Дубняк С.С. Основи океанології: підручник. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 255 с.
47. Шищенко П.Г., Гавриленко О.П. Геоекологія України: підручник. Київ : ДП «Прінт Сервіс», 2017. 494 с.
48. Шищенко П.Г., Гавриленко О.П. Геоекологія: Термінологічно-тлумачний словник. Київ : ПП «ДІРЕКТ ЛАЙН», 2016. 412 с.
49. Шищенко П.Г., Гавриленко О.П., Муніч Н.В. Геоекологія: теоретичні та практичні аспекти: монографія. Київ : Альтерпрес, 2014. 468 с.
50. Шищенко П.Г., Гавриленко О.П. Прикладна геоекологія: підручник. Київ: ПВТП «LAT&K», 2020. 440 с.